

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562¹

นริสา รักนวล²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่าหลักการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ถือเป็นหลักขั้นพื้นฐานของมนุษย์ อันนำไปสู่การก่อให้เกิดสิทธิส่วนบุคคล โดยอ้างอิงได้จากแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่เน้นถึงสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน อันเป็นแนวคิดพื้นฐาน ทำให้มนุษย์มีเสรีภาพอย่างไม่จำกัด เท่าที่ทราบใดสิทธิและเสรีภาพไม่กระทบสิทธิของผู้อื่น แม้จะเป็นบุคคลนั้นจะเป็นผู้ปกครองตามกฎหมายก็ตาม รวมทั้งทฤษฎีว่าด้วยสิทธิในความเป็นส่วนตัว เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ที่บุคคลใดจะละเมิดมิได้ แม้จะเป็นรัฐเองก็ไม่สามารถละเมิดต่อบุคคลได้ หากเกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล อาจก่อให้เกิดความเสียหายเศรษฐกิจโดยรวม และขยายวงกว้างไปจนถึงความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนเสมือนไร้ความสามารถ แม้กฎหมายจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทางกฎหมายในบางกรณี แต่คนเสมือนไร้ความสามารถต่างมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันกับบุคคลธรรมดาทั่วไป ดังนั้น การที่ตรากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงจำเป็นต้องคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลทุกคน เพราะทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ย่อมต้องได้รับการรับรองและคุ้มครอง อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

จากการศึกษาพบว่า มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมด้วยกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในการทำนิติกรรมบางอย่างจะต้อง

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์ แลคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี และรองศาสตราจารย์สุเมธ งานประดับ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ตามมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ก็จะมีบางนิติกรรมที่คนเสมือนไร้ความสามารถสามารถทำนิติกรรมได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ นอกจากนิติกรรมหรือการกระทำใด ๆ ที่กำหนดไว้ในมาตรา ตามมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในกรณีของคนเสมือนไร้ความสามารถ ถ้าหากเป็นกรณีที่ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ซึ่งมีปัญหาในกรณีหากบุคคลดังกล่าวได้ยินยอมในการสมัครใช้บริการ เช่น แอปพลิเคชัน เกมส์ สื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยต้องกรอกข้อมูลส่วนตัว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อในภายหลัง จึงอาจมีปัญหาในการตีความได้ว่า การให้ความยินยอมดังกล่าวเป็นการให้ความยินยอมเพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่งนอกเหนือที่ระบุตามความหมายมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นข้อยกเว้นที่ทำให้คนเสมือนไร้ความสามารถให้ความยินยอมได้เอง

ประเด็นปัญหาที่สองเป็นเรื่องมาตรการเกี่ยวกับการลบ การทำลายข้อมูลส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ แม้ตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จะให้สิทธิเจ้าของข้อมูลขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการลบหรือทำลาย แต่มาตรานี้ก็ไม่ได้ระบุชัดเจนว่าให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจให้ความยินยอมด้วย ซึ่งกรณีของคนเสมือนไร้ความสามารถนั้นก็คือ ผู้พิทักษ์ ไม่ได้มีการบัญญัติที่จะให้ใช้สิทธิแทนในการลบ หรือทำลายข้อมูลของตน ซึ่งตามมาตรา นี้ ก็ไม่ได้ระบุอำนาจหากการลบข้อมูลหรือทำลายข้อมูล ดังกล่าว ถ้าคนเสมือนไร้ความสามารถได้ให้ผู้ควบคุมข้อมูลทำการลบ หรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับคนเสมือนไร้ความสามารถ และหากการลบข้อมูลดังกล่าวถือว่าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมาตรานี้ไม่ได้มีการระบุการใช้อำนาจแทนของคนเสมือนไร้ความสามารถ นั้นก็แสดงว่า เจ้าของข้อมูลสามารถบอกให้ผู้ควบคุมสามารถทำลายหรือลบข้อมูลได้ทุกเมื่อ โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน เพราะไม่มีมาตราใดพูดถึง กล่าวถึงอำนาจในเรื่องนี้ ซึ่งพวกมิจาจะพิจารณาใช้ช่องว่างนี้ในการหลอกลวงให้คนเสมือนไร้ความสามารถหลงเชื่อ และไปให้ผู้ควบคุมข้อมูลทำการลบ หรือทำลายข้อมูลดังกล่าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งตัวคนเสมือนไร้ความสามารถเอง และอาจกระทบในวงกว้างไปจนถึงระดับประเทศ ซึ่งเกี่ยวกับความมั่นคงกับประเทศ

ประเด็นปัญหาที่สามเกี่ยวกับการร้องเรียนเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ ตามมาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งมาตรานี้ เป็นการให้สิทธิเจ้าของข้อมูลแต่เพียงผู้เดียว แต่ไม่ได้ให้สิทธิกับผู้มีอำนาจจัดการแทนตามกฎหมาย ซึ่งกรณีของคนเสมือนไร้ความสามารถ ก็คือผู้พิทักษ์ มาตราดังกล่าว ไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการให้อำนาจผู้พิทักษ์ ถ้าหากเกิดกรณีพิพาทเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้พิทักษ์ก็ไม่สามารถจัดการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถได้เลย เพราะกฎหมายไม่ได้อำนาจที่จะกระทำได้ หากคนเสมือนไร้ความสามารถ

จัดการโดยเพียงฟัง ซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อตัวคนเสมือนไร้ความสามารถเอง ครอบครัว หรือบุคคลที่สามด้วย

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งเดิมไม่ได้มีการนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาพิจารณาประกอบการให้ความยินยอมเหมือนกับผู้เยาว์ ดังนั้น ควรเพิ่มเติมอนุมาตรา หรือเพิ่มบทบัญญัติในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในส่วนของคนเสมือนไร้ความสามารถ โดยเพิ่มบทบัญญัติว่า “ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ การให้ความยินยอมซึ่งเป็นกรณีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 34 ให้ขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ...” เพื่อให้ครอบคลุมถึงการที่การให้สิทธิคนเสมือนไร้ความสามารถ สามารถให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลได้ที่ไว้กำหนดไว้ในนอกเหนือมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยไม่ต้องรอให้มีการร่างกฎหมายใหม่ทั้งฉบับเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถเป็นการเฉพาะ อาจส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาซึ่งจะเป็นไปอย่างล่าช้าด้วย

แต่ก็มีปัญหาว่าการที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนดแนวทางจัดให้มีกฎหมายเฉพาะหรือเพิ่มบทบัญญัติในส่วนของคนเสมือนไร้ความสามารถเพิ่มขึ้นเป็นหมวดเฉพาะ จากเดิมที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 20 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ก็อาจจะต้องตราเป็นเพิ่มสำหรับคนเสมือนไร้ความสามารถ หรืออาศัยอำนาจพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ออกกฎหมายรอง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายชัดเจน ไม่ต้องมาตีความ หรือเอามาปรับบทแทน เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่ก็อาจทำให้ล่าช้า เพราะกระบวนการพิจารณาร่างกฎหมายต้องผ่านขั้นตอนหลายอย่าง กว่าจะออกมาแต่ละฉบับ ซึ่งหากออกช้า ก็อาจแก้ไขไม่ทันการ

2. กรณีการพิจารณามาตรการเกี่ยวกับการลบ การทำลายข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลตาม มาตรา 33 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ซึ่งในบทบัญญัติมาตรานี้ ไม่ได้มีการกำหนดให้ผู้มีอำนาจกระทำการแทนตามกฎหมายให้ความยินยอมก่อน แต่กฎหมายใช้คำว่า เจ้าของข้อมูล ซึ่งหากเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็สามารถกระทำการได้เลยโดยไม่ต้องขอความยินยอมก่อน ดังนั้น ควรเพิ่มข้อความในบทบัญญัติ มาตรา 33 วรรคแรก โดยใช้คำว่า “เจ้าของข้อมูลและกรณีผู้มีอำนาจกระทำการแทนตามกฎหมายมีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการลบ หรือทำลาย หรือ...” ซึ่งเป็นการให้อำนาจผู้พิทักษ์สามารถกระทำการแทนได้ กรณีนี้ไม่ได้ให้อำนาจแก่ผู้พิทักษ์ แต่เป็นการให้อำนาจผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการแทนผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ ได้ด้วย อันเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมาย หากเกิดกรณีข้อพิพาทขึ้น หรือผู้มีอำนาจจัดการแทนตามกฎหมายเห็นว่า ข้อมูล

ดังกล่าวที่อยู่ในการดูแลของผู้ควบคุมข้อมูล สามารถที่จะลบ หรือทำลายได้ทุกเมื่อ หากเห็นว่า ข้อมูลนั้นที่ผู้ควบคุมข้อมูลดูแลอยู่ อาจทำให้คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือแม้กระทั่งผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ อาจได้รับความเสียหาย สามารถดำเนินการจัดการแทนบุคคลดังกล่าวได้ทันที

ดังนั้น หากเพิ่มความในบทบัญญัติดังกล่าว จะเป็นการครอบคลุม คุ้มครองสิทธิของผู้เสมือนไร้ความสามารถ ไม่ให้ถูกล่วงละเมิดตามเจตนารมณ์ของการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

3. การร้องเรียนเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของคนเสมือนไร้ความสามารถ ในมาตรา 73

หมวด 5 การร้องเรียน แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งเดิมเป็นการให้อำนาจกับเจ้าของข้อมูลซึ่งมีอำนาจในการร้องเรียนเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล แต่ไม่มีการบัญญัติให้อำนาจกับผู้จัดการแทนตามกฎหมาย โดยให้สามารถกระทำแทนได้ ดังนั้น ควรเพิ่มความในบทบัญญัติ มาตรา 73 วรรคแรก โดยใช้คำว่า “เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และผู้มีอำนาจจัดการแทนตามกฎหมาย มีสิทธิร้องเรียนในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล...” ซึ่งเป็นการให้อำนาจผู้พิทักษ์สามารถกระทำการแทนได้ กรณีนี้ไม่ได้ให้อำนาจแก่ผู้พิทักษ์ แต่เป็นการให้อำนาจผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการแทนผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ ได้ด้วย อันเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมาย หากเกิดกรณีข้อพิพาทขึ้นในอนาคต

แต่อย่างไรก็ตามเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมในบทบัญญัติมาตราในส่วนที่เกี่ยวกับผู้มีอำนาจจัดการแทนเพิ่มขึ้น จากเดิมที่มีบัญญัติไว้แค่ในมาตรา 20 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ก็อาจจะต้องแก้ไขเพิ่มอำนาจของผู้มีอำนาจในการจัดการแทนทั้งผู้พิทักษ์ ผู้แทนโดยชอบธรรม และผู้อนุบาล ไว้ในมาตรา 73 เพื่อเพิ่มอำนาจในการจัดการแทน โดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ออกกฎหมายรอง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายชัดเจน ไม่ต้องมาตีความ หรือเอามาปรับบทแทน เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. สิทธิมนุษยชนและกฎหมายที่ควรทราบสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านความ
มั่นคง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิ
มนุษยชนแห่งชาติ, 2559. .
- อุดมศักดิ์ สันติพงษ์. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550.
- จันทจิรา เอี่ยมมยุรา. "การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย". วารสารนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (2547): 627.
- ไตรภพ วงศ์ไตรรัตน์, กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลจาก
การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- ทิพาพร นะมาตร์, สิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว: ศึกษากรณีสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว
ของบุคคลสาธารณะ. นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์, 2551.
- ณัฐพร วิริยะลัภยะ. รายงานการวิจัย เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วน
บุคคล พ.ศ.2562 : ศึกษากรณีหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 39. นิติศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต, 2563.
- พนิดา พูลสวัสดิ์. รายงานการวิจัย เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก
บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต. นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์, 2556.
- รุ่งอรุณ รุ่งทองคำกุล. ปัญหาทางกฎหมายอันเกิดจากการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วน
บุคคลของเด็กจากการใช้งานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต. คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต, 2558.